

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSONELOR VÂRSTICE
OIPOSDRU Regiunea București-IllfovUniversitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, sect.2, et. 1, București

@ profemin@spiruharet.ro

☎ Tel. 021.455.1942

🌐 profemin.ro

PROFEMIN (POSDRU/144/6.3/5/126567)

CONFERINȚA REGIONALĂ DE CONȘTIENTIZARE ȘI SENSIBILIZARE PRIVIND EGALITATEA DE GEN ȘI DE ȘANSE - REGIUNEA NORD-EST - 28 APRILIE 2015 – SUCEAVA

EGALITATEA ÎNTRE SEXE ȘI EMANCIPAREA FEMEILOR ÎN CADRUL COOPERĂRII PENTRU DEZVOLTARE. EDUCAȚIA ȘI PREGĂTIREA PROFESIONALĂ CONTINUĂ A FEMEILOR

Egalitatea între sexe și emanciparea femeilor în cadrul cooperării pentru dezvoltare este reflectată și în documente ale Comisiei Europene și ale UNESCO - Divizia pentru egalitatea de gen – Platforma de Acțiune Beijing

Egalitatea de șanse reprezintă un factor esențial pentru dezvoltarea durabilă, în special în domeniile în care această inegalitate este mai pronunțată în țările în curs de dezvoltare, și anume:

- **ocuparea forței de muncă și activitățile economice**, deoarece majoritatea femeilor lucrează în sectoare informale, caracterizate prin productivitate și venituri reduse, condiții de muncă dificile și o protecție socială limitată sau inexistentă;
- **guvernanta**, deoarece în mai multe țări, femeile sunt marginalizate în procesul de luare a deciziilor. Pentru a proteja drepturile fundamentale ale femeilor, legislația care asigură egalitatea de drepturi între bărbați și femei trebuie să fie pusă efectiv în aplicare.
- **accesul la educație**, domeniu în care inegalitatea între bărbați și femei este legată de sarcinile gospodărești impuse femeilor;
- **sănătate**, deoarece femeile au un acces limitat la serviciile medicale de bază, în special în ceea ce privește sănătatea reproducerii și sănătatea sexuală;
- **violența** împotriva femeilor.

Comisia recunoaște că s-au înregistrat **progrese** considerabile în ceea ce privește egalitatea de șanse între femei și bărbați în cadrul cooperării pentru dezvoltare. Aceasta este din ce în ce mai mult parte integrantă a dialogului cu țările partenere, precum și a consultărilor UE cu societatea civilă. De asemenea, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a programelor privind egalitatea de șanse între femei și bărbați și consolidarea capacităților statelor membre și ale Comisiei.

Totuși, Comisia subliniază faptul că persistă anumite **provocări** legate de:

- realizarea Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (ODM), cu referire, în special, la eliminarea disparităților dintre femei și bărbați în educația primară și secundară. În plus, abordarea ODM se limitează la aspectele de sănătate și educație ale egalității de șanse între femei și bărbați, neglijând celelalte dimensiuni ale egalității;
- existența unor obstacole de natură socială și culturală, legate de structurile sociale tradiționale care nu stimulează modificarea distribuirii tradiționale a puterii între bărbați și femei;
- integrarea deplină a egalității de șanse între femei și bărbați în strategiile de țară și în punerea în aplicare a cooperării pentru dezvoltare a UE.

Obiectivele strategiei

Primul obiectiv al strategiei UE este de a **îmbunătăți eficiența abordării integratoare** a aspectelor care privesc egalitatea de șanse între femei și bărbați. Aceasta presupune acțiuni în trei domenii:

- **pe plan politic**, Comisia subliniază importanța discutării la cel mai înalt nivel cu țările partenere a aspectelor care privesc egalitatea de șanse între femei și bărbați;
- **în cadrul cooperării pentru dezvoltare**, Comisia propune:
 - stabilirea unui dialog eficient cu principalii actori implicați în pregătirea strategiilor de țară și a programelor de ajutor;
 - instituirea unor mecanisme de responsabilizare reciprocă;
 - utilizarea unor indicatori de performanță;
 - corelarea stimulentei financiare cu indicatorii care țin cont de diferențele între femei și bărbați;

- **în planul consolidării capacităților instituționale**, Comisia recomandă utilizarea unor instrumente practice în fazele de evaluare și punere în aplicare. De asemenea, Comisia subliniază necesitatea îmbunătățirii accesului la informații și la bune practici și a formării în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați pentru țările partenere și personalul acestora.

Al doilea obiectiv este de a **reorienta acțiunile specifice** din țările partenere pentru a favoriza emanciparea femeilor. Comisia a identificat, în special, următoarele domenii de acțiune:

- **guvernanta**, și anume emanciparea politică a femeilor, promovarea drepturilor omului, elaborarea unor indicatori în materie de inegalitate de șanse între femei și bărbați, valorificarea rolului femeilor în situațiile de conflict și post-conflict;
- **ocuparea forței de muncă și activitățile economice**, și anume promovarea emancipării economice și sociale a femeilor, precum și a egalității de tratament a femeilor și bărbaților la locul de muncă, analiza bugetului destinat egalității de șanse între femei și bărbați și gestionarea finanțelor publice din perspectiva egalității între sexe;
- **educație**, și anume eliminarea taxelor de școlarizare, adoptarea unor măsuri de stimulare a școlarizării fetelor, îmbunătățirea mediului de școlarizare, sensibilizarea adolescenților cu privire la egalitatea de șanse între femei și bărbați, precum și alfabetizarea adulților;
- **sănătate**, și anume promovarea unor sisteme de protecție socială pentru femeile sărace și protecția sănătății reproducerii și a sănătății sexuale (de exemplu, prin campanii de prevenire a HIV/SIDA și instruirea moașelor tradiționale în scopul reducerii mortalității materne și infantile în zonele rurale);
- **violența împotriva femeilor**, și anume reformarea legislației în domeniu, protecția victimelor, sensibilizarea prin intermediul mass-mediei, precum și educația și formarea personalului militar și judiciar.

Punerea în aplicare

Comisia subliniază importanța **asumării inițiativelor** de cooperare pentru dezvoltare în rândul femeilor beneficiare, prin participarea organizațiilor societății civile (OSC) și a organizațiilor care operează la nivel comunitar. UE trebuie să stimuleze crearea unor OSC

care să sprijine egalitatea de șanse între femei și bărbați acolo unde acestea nu există și să asigure consolidarea capacităților OSC existente.

Finanțarea ajutorului ar trebui să se facă în funcție de performanța indicatorilor în materie de egalitate de șanse între femei și bărbați. De asemenea, dimensiunea egalității între sexe trebuie integrată în elaborarea bugetelor țărilor partenere la nivel național și local. În acest sens, se impune stabilirea unor noi priorități în materie de cheltuieli, reorientarea programelor în cadrul sectoarelor pentru a asigura egalitatea de șanse între femei și bărbați, precum și controlul veniturilor și cheltuielilor publice.

Strategiile naționale de **reducere a sărăciei** trebuie să analizeze situația fiecărei țări în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, pentru a include toate implicațiile sale în materie de creștere și sărăcie. Comisia subliniază faptul că aceste strategii naționale ar trebui să înglobeze o accepțiune mai largă a sărăciei, care să meargă dincolo de lipsa resurselor financiare. De asemenea, aceasta ar trebui să accepte contribuția societății civile la elaborarea și monitorizarea strategiilor.

În sfârșit, Comisia subliniază importanța **coordonării și armonizării cu statele membre**, prin intermediul unor reuniuni periodice și prin schimbul de bune practici. De asemenea, UE va continua să promoveze egalitatea de gen la nivel internațional și regional, subliniind, în special, importanța extinderii aplicării acesteia dincolo de domeniile sănătății și educației.

Acțiuni specifice ale Comisiei

Pentru a pune în aplicare această strategie, Comisia propune acțiuni în trei domenii, și anume:

- **programarea la nivel de țară (strategii naționale și regionale)**, în special:
 - dezvoltarea în continuare a liniilor directe suplimentare de programare;
 - evaluarea sistematică a aspectelor care țin de egalitatea de șanse între femei și bărbați din cadrul strategiilor de țară;
 - adaptarea strategiilor de țară în funcție de rezultatele acestor evaluări;
 - stabilirea unor parteneriate cu organizațiile internaționale competente, cum ar fi Fondul de Dezvoltare al Organizației Națiunilor Unite pentru Femei (UNIFEM) și Organizația Internațională a Muncii (OIM), care au o experiență vastă în integrarea aspectelor care țin de egalitatea de șanse între femei și bărbați în cadrul programelor;

- **programele tematice multianuale din cadru perspectivelor financiare 2014-2020**, care pot sprijini egalitatea de șanse între femei și bărbați în domeniile resurselor umane, mediului și siguranței alimentare;
- **alte instrumente financiare** menite să sprijine egalitatea de șanse între femei și bărbați, în special instrumentul european pentru democrație și drepturile omului și instrumentul de stabilitate.

Comisia a prezentat un plan de acțiune 2010-2015 pentru punerea în aplicare a strategiei Comisiei, în vederea consolidării promovării egalității de șanse între femei și bărbați în țările în curs de dezvoltare. Acest plan de acțiune contribuie la realizarea Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (ODM) și a obiectivelor Convenției Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. În această perspectivă, Comisia trebuie, în special:

- să dezvolte capacitatea de acțiune a UE și rolul său major în apărarea egalității de șanse între femei și bărbați la nivel mondial;
- să discute aspectele referitoare la egalitatea de șanse între femei și bărbați în cadrul dialogului politic dintre UE și țările în curs de dezvoltare;
- să integreze promovarea egalității de șanse între femei și bărbați în cadrul proiectelor finanțate de UE și să elaboreze indicatori fiabili pentru a evalua progresele realizate;
- să încurajeze participarea societății civile din țările în curs de dezvoltare;
- să îmbunătățească gestionarea și transparența finanțării europene;
- să susțină acțiunile ONU în favoarea protecției femeilor în cadrul conflictelor, prin punerea în aplicare a Rezoluției ONU privind „Femeile, pacea și securitatea”

Platforma de Acțiune Beijing a reprezentat un reper important în drumul pentru egalitatea de gen în toate sferele vieții și în special în domeniul educației. Acțiuni globale și regionale au cuprins guverne, organizații și activiști din întreaga lume pentru a asigura că fetele și femeile împărtășesc beneficiile sociale, economice și culturale oferite de educație.

Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (ODM), obiectivelor Convenției Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor și ale programului **Educația pentru toți**, includ ținte privind egalitatea de gen.

În ciuda unor progrese remarcabile, egalitatea de gen în și prin educație și training este departe de a fi realizată. Milioane de fete și femei continuă să facă față numeroaselor obstacole în accesarea și realizarea unei educații de calitate pentru viața lor. Eliminarea acestui decalaj este una dintre cele mai importante provocări ale timpului nostru.

În spatele statisticilor stau povești individuale de privațiuni și discriminare, care duc cu ele consecințe ce sunt mult ignorate sau distribuite spre periferia preocupărilor politice. Și totuși, cu toții știm că egalitatea de gen în educație și training este un motor puternic al creșterii puterii femeilor. Este un catalizator important al schimbării sociale și integrării, al reducerii sărăciei și al dezvoltării economico-sociale.

Din punctul de vedere al UNESCO strategia este de a asigura că toate programele contribuie din plin la întărirea rolului femeilor și la promovarea egalității de gen. Egalitatea de gen va fi direcționată cu prioritate în toate inițiativele și programele UNESCO.

Disfuncționalități, oportunități pierdute pentru progress și lecții învățate

S-au înregistrat disfuncționalități în acțiuni, inițiative și rezultate legate de realizarea obiectivelor strategice B ale Platformei de acțiune de la Beijing. Traducerea în practică a inițiativelor și a viziunii Platformei Beijing au fost insuficiente sau, în ceea ce privește progresul în anumite zone legate de educație și training, au fost nesatisfăcătoare.

Disfuncționalități au apărut inclusiv în coordonarea dintre diferiți actori implicați și între diferite oportunități care au fost oprite sau limitate, ca de exemplu:

a- Disfuncționalități între nivelul de bază și nivelele superioare de educație

Au fost efectuate investiții semnificative în educația primară a fetelor și au produs efecte pozitive, însă, din păcate nu au fost însoțite de o concentrare și pe nivele superioare de educație și nici pe dezvoltarea calității și a rolului educației. Progresul încet în asigurarea parității de gen la nivelele superioare de educație-secundar și terțiar – reflectă această disparitate. Deși abordările de gen au fost canalizate în principiu în toate programele educaționale, eforturile au fost văzute adesea ca ceva adiacent. Problemele egalității de gen nu au fost considerate și integrate sistematic în politici și în programe și ca rezultat, programele educaționale, curricula, metodele de învățare și materialele pedagogice nu sunt sensibile, respondente sau transformatoare la aspectele de gen.

b- Lipsa de legătură între actorii locali, naționali și globali

Cadrele globale și acțiunile la nivel național privind promovarea educației și pregătirii femeilor și fetelor au fost limitate în realizarea obiectivelor lor datorită lipsei dialogului dintre stakeholderi și organizații de la nivel local. Există încă discrepanțe între angajamentele guvernelor privind educația fetelor și femeilor și investițiile puține sau limitate pentru metodologii de învățare senzitive la egalitatea de gen, pentru pregătirea profesorilor, pentru reforma curriculară sau pentru recrutarea mai multor profesori.

În ceea ce privește educația adulților se observă un accent limitativ pus numai pe nevoile practice pe termen scurt, deseori reîntărind rolurile lor tradiționale(gătitul, munca în gospodărie, calculul numeric de bază), în detrimentul intereselor lor strategice.

În mediul rural, în special din zona Africii sub-Sahariene, școlile fie nu erau conștiente de noile metodologii de predare, fie le lipseau resursele pentru a le putea implementa. Nu există dialog între autorități și stakeholderii locali, iar politicile educaționale naționale nu au adesea un răspuns adecvat la nevoile și interesele comunităților - la nivel bază - prin urmare nu pot oferi răspunsuri specifice, care să ia în considerare diversitatea de situații din țările respective.

c- Cultura și educația femeilor și fetelor

O preocupare constantă ridicată se referă la cum să fie combătută discriminarea adânc înrădăcinată împotriva femeilor și fetelor, precum și practicile de perpetuare a stereotipurilor negative privind femeile și fetele în rolurile lor sociale tradiționale și a barierelor privind educația lor.

În toate țările, inclusiv în cele din America Latină, Africa de Nord, Africa și Asia de Sud se afirmă, în ciuda opoziției, că accesul femeilor și fetelor la educație este un drept universal care trebuie respectat și se asigură faptul că din punct de vedere cultural se evaluează educația femeilor și fetelor ca fiind critică pentru asigurarea unor beneficii transformatoare în afara orelor de clasă.

Colaborarea cu media este foarte importantă pentru informare și creșterea conștientizării asupra publicului larg și mai important cu cât se poate face de la o vârstă mai mică.

Probleme ascunse sau despre care nu se vorbește

a – Violența de gen în și în jurul școlilor

Aceste aspecte nu sunt raportate sau sunt prea puțin identificate și datorită teamei privind reacția și dezinteresul autorităților, precum și datorită lipsei de dialog între politicieni și cei direct implicați de pe plan local, fapt ce a accentuat răspunsul necorespunzător la nevoile și interesele comunităților locale și neluarea în seamă a diversității de situații din fiecare țară.

B – Lipsa educației sexuale în școli

Lipsa de informare sau informarea limitată privind educația sexuală în școli a făcut ca multe tinere să rămână gravide. Informații privind drepturile sexuale și reproductive ale tinerelor, cum să evite și să prevină sarcina și infecțiile și bolile cu transmitere sexuală, au fost identificate ca fiind componente importante ale educației femeilor și fetelor care trebuie incluse în programele și acțiunile viitoare.

Crize și noi oportunități

Educația trebuie să se adapteze și să facă față unor crize multiple, de la crize ale alimentelor, energiei și finanțelor, la cele umanitare, pentru a minimiza impactul acestora asupra educației și pregătirii femeilor. Dintre aceste multiple crize, criza financiară are o implicație deosebită asupra educației și pregătirii femeilor. Egalitatea de gen în educație este esențială pentru supraviețuire, acces la alimente adecvate, la muncă decentă, toate acestea fiind importante și pentru depășirea crizelor. Educația le oferă protecție socială și șansa de a depăși crizele. Datorită crizelor se constată tot mai multe tăieri în finanțarea învățământului din mai multe țări.

Educația non-formală se poziționează tot mai mult ca o alternativă (ca a doua șansă) pentru femeile și fetele care din diferite motive(sărăcia, nevoia de a munci pentru familie) sunt excluse din educația formală și pot avea totuși acces la educație și la învățământ pe tot parcursul vieții. Diversificarea modalităților disponibile de educație reprezintă cea mai mare provocare din prezent și o necesitate de a găsi soluții inovative și de reducere a fondurilor pentru educație.

Programele de educație și de pregătire trebuie să dezvolte abilități și capacități ale femeilor în domenii ca sănătatea, ITC, pornirea afacerilor și management și să le pregătească pentru situații economice în schimbare și deteriorabile.

Deasemenea, politicile și programele trebuie să asigure un *pod* între educația non-formală de calitate și sistemul educației formale, prin programe de echivalare.

Sugestii de acțiune și reformă

(a) Dezvoltarea de politici și practici

- Oportunități crescute și îmbunătățite pentru dialog, parteneriate și acțiuni coordonate, necesare între guvernanți (la toate nivelele) și organizații și grupuri care lucrează cu femeile.
- Mai multe cercetări sunt necesare pentru îmbunătățirea eficienței și impactului programelor (în special cele adresate adulților). Acestea vor ajuta decizionarii politici să înțeleagă nevoile și aspirațiile femeilor adulte care învață și ce schimbări ar trebui făcute pentru a corespunde realităților lor și oportunităților pentru învățare.
- Pe lângă politici sunt necesare și resurse corespunzătoare pentru a fi implementate efectiv
- Politicile trebuie să provoace practicile existente și să folosească potențialul de gen transformator al educației pentru schimbări sustenabile
- O mai mare transparență și contabilizare a guvernelor în bugetarea de gen în educație și în implementare

(b) Curriculum și Training

- Pregătire trebuie diversificată și mai bine conectată cu creșterea abilităților și capabilităților femeilor și fetelor pentru piața muncii și pentru a contribui la dezvoltarea sustenabilă a comunităților lor. Programele de pregătire trebuie să le asigure femeilor o mai bună pregătire flexibilă la oportunitățile de angajare.
- Educația femeilor și fetelor trebuie să includă și informații de sănătate și privind drepturile lor sexual și reproductive
- Să fie create mai multe oportunități pentru femei și fete de acces la educație non-formală, pe tot parcursul vieții

Inegalități educaționale în România

Principalele cauze pentru care egalitatea de șanse nu este asigurată în instituțiile educaționale din România sunt:

- Sărăcia

- Mirajul plecării în străinătate
- Tratatment inegal al minorităților
- Diferențele între copii
- Nevoi educaționale speciale pentru unii elevi/studenți

Șanse egale ar putea fi oferite tuturor elevilor prin:

- Motivarea elevilor pentru școală prin creșterea entuziasmului profesorilor, relevanța materialelor de studiu, organizarea lecțiilor, implicarea elevilor, diversitate, relațiile profesor – elev
- Toleranță și acceptarea diferențelor individuale(etnie, religie, rasă etc.)
- Dotarea corespunzătoare a școlilor
- Revizuirea și simplificarea curriculum-ului.

Există încă în școli dificultăți în promovarea egalității de șanse, datorate diferențelor de statut social, discriminărilor de etnie, gen, dezinteresului, ignoranței, intoleranței.

Sunt necesare strategii didactice care să ofere oportunități egale de învățare prin:

- Utilizarea unor criterii comune de evaluare
- Oferirea de atenție, încurajare, considerație către toți elevii
- Crearea unor așteptări egale, indiferent de gen, în ceea ce privește succesul activității de învățare
- Folosirea unor metode didactice care să ia în considerare aptitudinile, nevoile, interesele elevilor.

Problemele economice din ultima perioadă au afectat în special populația urbană, prin creșterea șomajului, salarii mici, deteriorarea veniturilor etc., ceea ce a contribuit la creșterea ratei de copii neșcolarizați, cu abandon școlar și a celor cu eșec.

Atitudinea populației urbane față de școală este mai deschisă, fiind de acord cu necesitatea absolvirii cel puțin a învățământului obligatoriu, condiție obligatorie în perspectiva obținerii unei slujbe.

Rezultatele școlare ale elevilor și în general desfășurarea activităților educative sunt afectate de frecvențele reforme ale sistemului de învățământ.

STRATEGIA EDUCATIONALA IN ROMANIA

În România aproape un sfert din populație își are viața direct legată de învățământ, prin cei aproximativ 5 milioane de copii, elevi, studenți, personal didactic, personal auxiliar. Toate aceste categorii de persoane sunt interesate de finalitățile învățământului și de

mijloacele prin care ele se realizeaza, iar starea educatiei depinde esential de comportamentul tuturor acestor actori directi si indirecti.

Reforma invatamantului in Romania este justificata atat prin nevoia de adaptare a sistemului educational la cerintele unei societati fondate pe economia de piata, dar si prin nevoia de ameliorare substantiala a performantelor invatamantului romanesc. In primii ani ai tranzitiei post-socialiste, sistemul de invatamant prezenta caracteristici de natura a diminua substantial capacitatea sa de performanta, trasaturi semnalate de numeroase studii de specialitate. Sinteza acestor trasaturi arata ca organizarea invatamantului romanesc era caracterizata prin:

- Egalitarism, performantele individuale nu beneficiaza de cadrul necesar afirmarii si rasplatirii acestora; incapacitatea scolii de a-si asuma propria schimbare nu incurajeaza competitia si nu favorizeaza innoirea; astfel, orice tendinta inspre modernizare este inabusita, iar cetateanul ramane minimal ca exprimare sociala;
- Colectivism, ilustrat prin ingradirea traseelor individuale de pregatire; are ca rezultat depersonalizarea, minimalizarea initiativei si a diversitatii, accentuarea deficitelor de motivatie si a mentalitatilor ce blocheaza creativitatea, pluralismul si deschiderea; ideea de baza a mentalitatii colectiviste exprima faptul ca societatea este mai importanta decat persoana care, ca sursa de evaluare a starilor sociale, este inlocuita de planul abstract al autoritatii societatii;
- Invatamant reproductiv, necreativ; invatamantul romanesc transmite cunostinte, dar nu este pregatit suficient pentru producerea acestora, avand ca scop mai degraba reproducerea de catre elev sau student a cunostintelor, decat utilizarea si valorificarea lor, pentru stimularea creativitatii si a innoirii;
- Centralism birocratic, unde aproape toate deciziile nu pot fi luate decat de sus in jos datorita presupusei incapacitati de autoguvernare a nivelului ierarhic inferior; predomina fluxurile communicationale verticale in detrimentul celor orizontale, iar comunicarea cu exteriorul este ignorata;
- Sistemul de invatamant inca ii trateaza pe studenti si elevi ca produse, decat ca actori sau clienti ai institutiilor; organizarea invatamantului asigura mai degraba satisfacerea unor nevoi institutionale ale sistemului de invatamant decat a nevoilor societatii, fapt reflectat de dezinteresul fata de cererea educationala a diferitelor grupuri de clienti ai scolii;
- Paradigma productiei scolare de masa, reflectata in principal de inadecvarea ofertei de educatie la nevoile diferitelor beneficiari si ignorarea alegerilor exercitate de elevi sau alti actori ai educatiei; lipsa autonomiei scolilor si ruptura dintre scoala si comunitate.

Evaluarea carentelor majore ale organizarii si functionarii sistemului de invatamant face ca, in Romania, reforma invatamantului sa devina o prioritate strategica a reformelor perioadei de tranzitie la economia de piata. Primele incercari de reformare a invatamantului au fost in principal urmare a unor decizii politice, ele nu au pornit de la o evaluare realista a

starilor de fapt si de la necesitatea identificarii fundamentelor stiintifice si criteriilor de reforma. Aceasta a facut ca schimbarile promovate sa modeleze sistemul de invatamant nu in functie de cerintele clientilor sistemului si ale societatii asupra produsului educational, ci mai de graba in functie de cerintele participantilor la sistem. De aceea, masurile de reforma reflectau, in buna masura, compromisul dintre interesele participantilor la sistemul de invatamant.

Fenomenele demografice si sociale identificate prin scaderea si saracirea populatiei au facut ca ponderea populatiei scolare in totalul populatiei tarii sa scada. Reducerea semnificativa a populatiei scolare se datoreaza unui complex de factori, intre care mentionam:

- modificarea duratei invatamantului obligatoriu,
- schimbarile intervenite in structura demografica
- conditiile socio-economice speciale imprimate de perioada de tranzitie care influenteaza participarea la educatie.

Alaturi de variabilele specificate, se pare insa ca fenomenul de scadere a ponderii populatiei scolare in totalul populatiei este si rezultatul politicilor educationale aplicate in aceasta perioada, lucru evidentiat prin evolutia extrem de inegala a dinamicii populatiei scolare in functie de treptele sistemului de invatamant.

Pentru toate nivelurile invatamantului preuniversitarefectivele scolare au suferit reduceri insemnate. Cea mai lenta dinamica s-a produs la nivelul invatamantului primar si gimnazial, in principal datorita faptului ca reprezinta singura forma de invatamant obligatoriu.

In invatamantul primar si gimnazial, scaderea efectivelor scolare a avut loc atat din cauza reducerii populatiei de varsta scolară pentru aceasta treapta a sistemului educational, dar si scaderii gradului de cuprindere in invatamantul obligatoriu.

Aceeasi tendinta este insa foarte accentuata la nivelul invatamantului liceal, proces evidentiat prin scaderea continua a populatiei scolare de liceuexprimand o tendinta clara de elitizare a invatamantului postobligatoriu.

In paralel s-a remarcat, pentru o perioada, dupa 2001, explozia invatamantului superior, sustinuta atat de extinderea puternica a invatamantului superior public, dar si de aparitia si dezvoltarea spectaculoasa a invatamantului superior privat. Corespunzator acestei dinamici, gradul de cuprindere in invatamant a populatiei de varsta scolară cuprinsa intre 19 si 23 ani a crescut.

In conditiile manifestarii tendintei puternice de reducere a populatiei scolare din invatamantul preuniversitar si de crestere a efectivelor de studenti, sistemul de invatamant este singurul domeniu care si-a marit spectaculos personalul didactic, in principal la nivelul invatamantului liceal. Unele analize au explicat fenomenul in termeni de „foarfece educationala”, adica, pe de o parte a avut loc reducerea populatiei scolare in invatamantul destinat majoritatii, concomitent cu sporirea mai lenta a cheltuielilor si numarului cadrelor didactice alocate acestuia iar, pe de alta parte, s-a manifestat o crestere mai insemnata a cheltuielilor si a personalului didactic destinate treptelor superioare ale sistemului educational. Aceasta orientare a resurselor financiare si umane utilizate in invatamant

deschide calea unor evolutii foarte diferite ale treptelor sistemului educational, evolutii marcate de accentuarea disparitatilor intre educatia de baza si treptele educationale post-obligatorii, in special educatia superioara. Concentrarea efortului public in directia treptelor superioare ale sistemului educational ar putea explica declinul educatiei de baza si performantele reduse obtinute de invatamantul romanesc la acest nivel.

Intre prioritatile reformei invatamantului trebuie sa se regaseasca obiectivul cresterii veniturilor corpului profesoral, obiectiv subordonat criteriilor de competenta si performanta profesionala dovedita, si nu celor de natura egalitarista si birocratica. Aceasta presupune crearea unei pietei veritabile a resurselor umane pentru invatamant si eficientizarea acesteia prin folosirea procedurilor de marketing educational si promotional. Optiunea asupra masurilor si implementarea acestora vor angaja toti actorii sistemului educational si intreaga societate, iar rezultatele pozitive ale ameliorarii deficitelor aratate sunt conditionate inclusiv de schimbari la nivelul mentalitatilor si sistemului de valori dezirabile in societate.

Sistemul de invatamant se bucura de o atentie speciala in cadrul programului de dezvoltare pe termen lung. In aceasta directie s-a actionat pentru:

- Consolidarea rolului scolii;
- Asimilarea limbajului informatic;
- Asigurarea conditiilor pentru invatarea a doua limbi de circulatie internationala;
- Asimilarea temeinica a limbajelor artistice;
- Aprofundarea studiului limbii, istoriei si civilizatiei romane.

Programul de guvernare in domeniul invatamantului s-a concentrat asupra urmatoarelor factori: **educatia de baza pentru toti; capacitate de autoperfectionare a sistemului educational; invatamantul superior si cercetarea stiintifica; educatia permanenta intr-o societate educationala.**

Pentru realizarea educatiei de baza pentru toti au fost preconizate o serie de masuri:

- Programe speciale de educatie pentru persoanele cu handicap;
- Programe compensatorii pentru persoane excluse din viata sociala normala;
- Programe de prevenire a abandonului scolar;
- Programe generalizare a invatamantului prescolar;
- Crearea celei de-a doua sanse pentru persoane cu instruire incompleta;
- Programe de sustinere a limbilor si culturilor minoritare;
- Programe de dezvoltare a zonelor defavorizate;
- Programe de reinsertie pentru persoanele marginalizate sau excluse social.

Educatia permanenta si constituirea societatii educationale s-au realizat prin stabilirea cadrului legislativ pentru definirea educatiei permanente, diversificarea si extinderea ofertei de educatie permanenta, includerea educatiei si formarii ca o componenta necesara in toate programele de dezvoltare, coordonarea institutional in procesul educational, coordonarea programelor de finantare externa.

Invatamantul si reconversia fortei de munca au suferit foarte mult datorita, in primul rand, renuntarii practice la activitatea de cercetare stiintifica.

Din pacate, in intregul proces de reforma a invatamantului din tara noastra nu s-a avut in vedere si nu s-a realizat nimic concret pe linia cercetarii stiintifice.

De aceea, este nevoie a se actiona in urmatoarele directii:

- Restructurarea sistemului national al cercetarii stiintifice;
- Adaptarea sistemului national de cercetare stiintifica si dezvoltare tehnologica la cerintele procesului de integrare in Uniunea Europeana;
- Dotarea si informatizarea laboratoarelor;
- Promovarea unor proiecte de colaborare si de creare a unor centre de cercetare stiintifica;
- Dezvoltarea activitatii de cercetare-dezvoltare in plan regional;
- Asigurarea interfetei dintre cercetare si industrie, la nivel national si regional.

Un alt element esential il reprezenta trecerea efectiva la sistemul cercetarii-dezvoltarii ca o structura operationala de tip european. Aceasta inseamna ca, in planul cercetarii, se aplica masuri ce vizeaza perfectionarea managementului institutional si sporirea eficientei activitatii de cercetare-dezvoltare.

Educatia, element esential in definirea nivelului de pregatire si civilizatie al unei natii, se afla pe un drum al tranzitiei, de la o formula de reforma la alta, ajungandu-se la parametri esentiali ce indica o durata medie de scolarizare de circa 8,3 ani, o speranta de viata scolara de circa 10 ani, un grad de alfabetizare de 96-97% (ceea ce inseamna circa 900.000 de membri ai societatii in situatia de a fi analfabeti), o scadere a ratei brute de cuprindere in invatamant etc., toate acestea corelate cu lipsa perspectivei unui loc de munca, ceea ce implica o situatie delicata pentru perioadele urmatoare.

Este nevoie de o investitie masiva in capitalul uman, la toate nivelurile sistemului social-economic si, mai ales stimularea motivatiei pentru invatamant si educatie, astfel incat situatia sa nu ajunga intr-un punct fara intoarcere.

Trecerea la o economie de tip concurential a impus restructurarea profunda a economiei si a societatii romanesti, ceea ce are implicatii directe pe piata fortei de munca, piata care cunoaste dezechilibre si ajustari succesive de mari proportii, generate de mutatiile structural din economia romaneasca.

Manifestarea acestor fenomene a impus regandirea sistemului educational din perspectiva adaptarii competentelor si specializarilor la reperele noului tip de economie si societate, inclusiv reconsiderarea rolului educatiei in ce priveste impactul economic al acesteia. „Realizarea unui sistem de invatamant modern, flexibil si eficient este un obiectiv major al oricarei societati deoarece nivelul de pregatire profesionala al factorului uman este decisiv in obtinerea unei productivitati si competitivitati superioare”.

Pentru a inlocui invatamantul reproductiv cu un invatamant preponderent formativ, centrat pe competente specifice generatoare de autonomie educativa si actionala; pentru a face posibila trecerea de la un invatamant colectivizat la unul individualizat, garant al sanselor egale pentru fiecare; pentru a inlocui invatamantul centralist cu unul descentralizat, in care autonomia sa fie realitate; pentru a inlocui idealul enciclopedismului cu asumarea regulilor generative de performante; pentru a se putea trece de la politica dezvoltarii extensive la politica performantelor stiintifice cu impact asupra societatii si cunoasterii.

Aceste tinte (scopuri) ale unei reforme atotcuprinzatoare si efective a invatamantului nu se pot realiza in doar cativa ani, dar trebuie ca reforma sa fie continuata cu insistenta si sustinuta inclusiv politic pentru ca starea prelungita de latentă a sistemului sa nu evolueze spre o forma de inertie cronicizata.

In acelasi context, se apreciaza ca reusita sau esecul reformei sistemului de invatamant depinde si de schimbarea mentalitatilor. In absenta unor reconsiderari a credintelor, convingerilor si atitudinilor impartasite de membrii institutiilor scolare, schimbarile profunde si plene promovate la nivel administrativ sau curricular risca sa nu antreneze reconsiderarea rolurilor invatamantului in societatea nou creata, existand chiar pericolul de a se reveni la vechile structuri.

Desigur, schimbarea mentalitatilor este un proces dificil si de durata, dar cu efecte notabile, pe termen lung, asupra performantelor institutiei scolare. Actuala reforma a invatamantului pregateste intrarea in secolul XXI, secolul cunoasterii si al invatarii. De aceea, evolutia cantitativa si calitativa a invatamantului, eficacitatea cu care scoala isi indeplineste misiunea sociala sunt hotaratoare pentru viitorul societatii in care functioneaza. Sunt semnale ca secolul XXI va fi dominat de cercetare, inovatie, creativitate. Romania se pregateste, cu resursele limitate de care dispune, pentru a tranzita spre acest nou tip de societate a invatarii. Invatamantul poate contribui la pregatirea noii societati in masura in care intre obiectivele majore ale reformei se situeaza si urmatoarele patru repere fundamentale :

1. armonizarea continutului invatamantului cu principiile functionarii societatii postcomuniste: economie de piata, stat de drept, pluralism politic, libertati individuale imprescriptibile;

2. transformarea scolilor in medii de revigorare morala, de renastere cognitiva si de innoire tehnologica - cu efecte la nivel macrosocial;

3. rezolvarea in timp util a problemelor rezultate din modernizarea tardiva a Romaniei, folosind parghiile specifice invatamantului, prin asigurarea calificarilor solicitate de piata muncii, prin cercetarea stiintifica, prin politica educationala;

4. compatibilizarea organizarii, functionarii si evaluarii scolare si academice cu reperele practicate si armonizate deja in spatiul euro-atlantic.

Aceste repere sunt, cel putin in principiu, tangibile si rezonabile in masura in care reforma invatamantului este promovata prin innoiri legislative si sustinuta financiar, astfel incat schimbarea de paradigma efectiv sa se produca; o alta conditie ar fi ca reforma invatamantului sa se coreleze cu celelalte reforme sectoriale, astfel incat sa preceada si sa integreze optiunile strategice ale celorlalte sectoare, afirmandu-se ca o schimbare reala de sistem pornita din ratiuni profesionale si care se racordeaza la nevoia de globalizare a cunoasterii si a performantelor economice. Se degaja si o concluzie: „...fara o reforma a invatamantului, Romania va ramane in mod fatal o tara saraca, prada demagogiei de ocazie si loc din care se scurg spre exterior tineri specialisti, lipsiti de perspectiva in propria tara”.

Educatia si, implicit, invatamantul au intrat pe agenda politicilor in Europa Centrala din doua ratiuni distincte.

Prima consta in nevoia de adaptare a educatiei in raport cu societati care abia au parasit totalitarismul si s-au reorientat in directia societatilor deschise ale Occidentului.

A doua ratiune consta in dorinta resimtita de tarile Europei Centrale si de Est de a-si adecva performantele intelectuale si tehnologice in raport cu lumea accidentala. Este clar pentru oricine ca munca, studiile, petrecerea timpului liber in Europa de astazi sunt pregnant caracterizate de mobilitate, de schimburi interculturale si de comunicare.

Contactele, cooperarea si parteneriatul european fac parte integranta din viata cotidiana a guvernelor, a mediilor de afaceri, a asociatiilor profesionale si a oamenilor obisnuiti.

In acest context, educatia se confrunta cu solicitarea de a se reorganiza astfel incat solutiile noi sa fie posibil de aplicat pe scara largita. Procesele educative subliniaza tendinta tot mai puternica de unitate a tarilor si popoarelor europene si fondarea pe baze noi a relatiilor dintre ele, precum si adoptarea unei optici europene si luarea deciziilor la nivel european. Aceasta „optica europeana” vizeaza formarea unor cetateni liberi, dornici si capabili sa se implice in viata sociala si politica a comunitatii.

Invatamantul romanesc prezinta premisele unui invatamant de tip european prin „sistemul de valori pe care le promoveaza, prin tipul de institutii educative care se straduieste sa le consolideze, prin predilectia pentru cultura si educatie interculturala si prin calitatea elitelor pe care le formeaza”.

Integrarea europeana a devenit o prioritate a politicii educationale promovate la nivel national prin noile curricule, standardele de calificare profesionala si tipurile de diplome acordate, noile manuale scolare care au fost concepute in acord cu exigentele aderarii la Uniunea Europeana, ca si printr-o serie de demersuri cum ar fi: reorganizarea studiilor in spiritul Declaratiei de la Bologna (1990); introducerea de elemente de studii europene in curriculum preuniversitar (in 2000); reglementarea practicii extensiunii universale prin franchising (1998); participarea specialistilor romani la programele Bancii Mondiale, Phare, Tempus, Leonardo, Socrates; aderarea la proiecte regionale; programe interguvernamentale de schimburi culturale si stiintifice, la care participa elevi, studenti, profesori si cercetatori; prezenta invatamantului universitar romanesc in circuitul invatamantului international, confirmata prin numarul mare de studenti straini, care studiaza in Romania.

La nivelul invatamantului preuniversitar, principalele actiuni destinate integrarii europene sunt:

1. restructurarea invatamantului profesional si tehnic astfel incat formarea profesionala sa se realizeze la nivelul standardelor de pregatire din tarile Uniunii Europene si in concordanta cu structura ocupationala specifica evolutiei dinamice a pietei muncii in Romania. Pentru a cultiva egalitatea sanselor si a asigura posibilitatea continuarii studiilor de catre absolventii invatamantului preuniversitar, in noul curriculum national au fost introduse noi discipline de studiu: educatie anteprenoriala, tehnologia informatiei, cultura civica, informare si consiliere vocationala etc.. Totodata, noul curriculum permite abordari in functie de interesul si afinitatile elevilor si de cerintele mediului local de afaceri.

2. elaborarea standardelor ocupationale si a sistemului de criterii privind elaborarea si certificarea - proiect finantat de Banca mondiala si Phare - VET. La acest program, derulat

cu sprijinul Consiliului Pentru Standarde Ocupationale (COSA), au fost atrasi si reprezentantii operatorilor economici (manageri si syndicate ale salariatilor) pentru a reorganiza intreaga paleta de meserii si specializari pe familii ocupationale si, respectiv, competente - cheie;

3. informarea si consilierea privind cariera (subcomponenta a programului de consiliere a adultilor) - proiect finantat de Banca Mondiala si destinat furnizarii de informatii cu privire la piata fortei de munca si producerii de suporturi materiale pentru aceasta activitate: profile profesionale, sisteme interactive computerize de consiliere pentru cariera, chestionare de interese profesionale si teste de aptitudini, postere etc.. Acest program a fost conceput si derulat in ideea acomodarii romanilor cu specificul pietei unice europene a muncii, fiind o modalitate specifica de a face educatie economica.

4. intarirea capacitatii managerial si financiare a retelei scolare

- program care beneficiaza de sprijinul si asistenta tehnica a unei echipe de specialisti din Marea Britanie (de la Center For British Teachers si de la Know How Found), vizeaza pregatirea managerilor scolari, constituirea unui sistem informational eficient, adoptarea unui sistem unitar si coerent de evaluare al calitatii procesului educational.

5. modernizarea evaluarii si examinarii scolare - prin introducerea noilor descriptori de performanta (calificative), reorganizarea anului scolar pe doua semestre in locul traditionalelor trimestre, modernizarea examinarii prin schimbarea fireasca a accentului de la examenul de acces intr-un ciclu scolar la examenul de finalizare a studiilor. Crearea unui sistem national de evaluare ramane inca o prioritate a viitorului apropiat.

La nivelul invatamantului superior, inca din 1990 relansarea schimburilor internationale si integrarea in structurile educationale de nivel european au constituit o preocupare majora. Reforma invatamantului superior si reluarea relatiilor interuniversitare au fost sprijinite de programele Uniunii Europene: TEMPUS, SOCRATES, LEONARDO, CEPES, finantarea fiind asigurata de Banca Mondiala si Phare. Cateva exemple sunt relevante din acest punct de vedere:

1. Programul Phare Tempus, a debutat in anul 1991. Obiectivele programului au vizat:

- redefinirea curriculumului academic si actualizarea continutului disciplinelor universitare;
- proiectarea de cursuri de scurta durata, cu impact direct in plan economic si pe piata fortei de munca in domenii precum sistemul bancar si financiar, management, turism, asistenta medicala si sociala, mass-media etc.;
- dezvoltarea dimensiunii interdisciplinare a educatiei;
- dezvoltarea si diversificarea ofertei educationale;
- sporirea competentelor didactice;
- consolidarea unor structuri organizationale noi pentru invatamantul postuniversitar, indeosebi in domenii legate de integrarea europeana (studii aprofundate, masterat, doctorat);
- introducerea sistemului creditelor transferabile;
- promovarea parteneriatului universitate - agent economic;
- pregatirea pentru participarea la programe comunitare.

2. Programul SOCRATES (componenta ERASMUS) - program de cooperare europeana in care a fost cooptata si Romania in 1997; contribuie la consolidarea dimensiunii europene a studiilor derulate in universitati. Principalele activitati sunt:

- programe intensive pentru studenti si profesori, realizate in context european;
- generalizarea folosirii sistemului de credite transferabile pentru a facilita intensificarea mobilitatii interne si internationale a studentilor si pentru a asigura recunoasterea academica a perioadelor / stagiilor de studiu;
- restructurarea examenelor de licenta potrivit uzantelor europene;
- reorganizarea specializarilor academice pe trunchiuri mai largi, pentru a asigura compatibilitatea intre titlul academic (diploma) si cerintele externe de dinamice ale unei piete a muncii in alt calificate;
- organizarea doctoratului in cotutela.

3. Un alt program Phare este destinat sprijinirii reformei sistemului de management academic si instituirea autonomiei universitare. Programul este asistat de Universitatea din Paris si de Centrul European UNESCO de Invatamant Superior (CEPES) si vizeaza:

- separarea managementului administrativ - financiar de conducerea academica;
- separarea finantarii activitatii de invatamant de subventionare a functionarii spatiilor de cazare;
- trecerea, in 1999, la finantarea globala si autonomizarea financiara reala a universitatilor;
- introducerea unor mecanisme moderne de evaluare interna si externa a calitatii ofertei educationale, cu perspectiva de a diferentia finantarea diferitelor programe si de a oferi informatii complete asupra folosirii banului public;
- dezvoltarea unui sistem computerizat integrat pentru finantarea universitatilor.

Concluzionand, promovarea programelor de formare scolara / universitara / postuniversitara asigura valorificarea noului cadru legal si institutional al colaborarii internationale, circulatiei internationale a ideilor, a publicatiilor de specialitate, a profesorilor si a studentilor, confruntarea internationala a experientelor de formare a specialistilor sunt atat factori de promovare, cat si efecte ale competitivitatii fiecarei universitati.

Ștefan BARBĂLATĂ
Expert organizare evenimente